

Definitief

Veilige School

**Protocol Meldcode huiselijk geweld en
kindermishandeling**

ONDERHOUDSPERSPECTIEF:

Auteur van het document	:	Vakgroep Schoolmaatschappelijk werk
Eigenaar van het document	:	Kennisteam de Veilige School (College van Bestuur)
Vastgesteld op	:	5 januari 2019
Bijgesteld op	:	19 april 2021
Vastgesteld door	:	Kennisteam de Veilige School
Onderhoud is belegd bij	:	Vakgroep Schoolmaatschappelijk werk
Onderhoudscyclus	:	3-jarig

Inleiding

Sinds juli 2013 is onder andere het onderwijs op grond van de Wet verplichte meldcode Huiselijk geweld en Kindermishandeling verplicht een meldcode te hanteren. De meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling is per januari 2019 aangepast, het afwegingskader is opgenomen in de meldcode.

De Onderwijsspecialisten heeft dit protocol meldcode Huiselijk geweld en Kindermishandeling vastgesteld zodat de medewerkers die werkzaam zijn binnen De Onderwijsspecialisten weten welke stappen van hen worden verwacht bij signalen van Huiselijk geweld en Kindermishandeling en hen ondersteunt in de omgang met signalen van Huiselijk geweld en Kindermishandeling. Van elke medewerker wordt verwacht dat zij de stappen van de meldcode volgen.

Signaleren wordt gezien als een belangrijk onderdeel van de beroepshouding van de medewerker van De Onderwijsspecialisten. Zo bezien is signalering geen stap in het stappenplan, maar een grondhouding die in ieder contact met leerlingen wordt verondersteld.

In het kader van de Wet verplichte meldcode heeft De Onderwijsspecialisten de plicht om, naast de meldcode, de kennis en het gebruik van de meldcode binnen de eigen organisatie te bevorderen. De onderwijsinspectie zal op de naleving van de wet toezien. Om de kennis en het gebruik van het Protocol meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling te bevorderen zijn er op elke school aandachtsfunctionarissen aangesteld. De aandachtsfunctionaris is lid van de Commissie van Begeleiding (CievB). De aandachtsfunctionarissen dragen onder andere zorg voor de implementatie van de meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, door middel van het verzorgen van een presentatie rondom het protocol meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in hun team, en zij dragen er zorg voor dat het onderwerp op de agenda gehouden wordt. Daarnaast geven zij advies over de aanpak van kindermishandeling binnen DOS, zowel beleidsmatig als uitvoerend.

Binnen de Commissie voor de Begeleiding zal het gebruik van het protocol meldcode Huiselijk geweld en Kindermishandeling na elke inzet geëvalueerd worden. Eventuele op- en aanmerkingen die uit de evaluatie naar voren komen ten aanzien van het gebruik en de werkwijze wordt door de aandachtsfunctionaris teruggekoppeld aan de vakgroep Schoolmaatschappelijk Werk. De vakgroep zal naar aanleiding van deze aandachtspunten en maatschappelijke ontwikkelingen bekijken of bijstelling van de werkwijze en/of het protocol wenselijk is. Deze signalen worden door de aandachtsfunctionaris ingebracht/ gemeld aan de vakgroep Schoolmaatschappelijk Werk, ten behoeve van het centraal coördineren van alle signalen. De aandachtsfunctionarissen zullen jaarlijks bijeenkomen om hun kennis rondom dit onderwerp bij te houden, te vergroten en daarnaast te komen tot een eenduidig advies ten aanzien van zowel de uitvoering als het beleid. Bovenstaande heeft als doel bij te dragen aan de verbetering van de kwaliteit van de meldcode en van de bewustwording van de handwijze van de professionals bij signalering van Huiselijk Geweld en Kindermishandeling.

Begripsomschrijving

Onder medewerkers wordt verstaan: alle personeelsleden, vrijwilligers en stagiaires die werkzaam zijn binnen De Onderwijsspecialisten.

Onder huiselijk geweld wordt verstaan: lichamelijk, geestelijk of seksueel geweld, of bedreiging daarmee door iemand uit de huiselijke kring, waarbij onder geweld wordt verstaan: de fysieke, seksuele of psychische aantasting van de persoonlijke integriteit van het slachtoffer, daaronder ook begrepen vrouwelijke genitale verminking, huwelijksdwang en

eergerelateerd geweld. Tot de huiselijke kring van het slachtoffer behoren: (ex-) partners, gezinsleden, familieleden en huisvrienden.

Onder kindermishandeling wordt verstaan: iedere vorm van een voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend, of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel, daaronder ook begrepen eergerelateerd geweld, huwelijksdwang, vrouwelijke genitale verminking en het als minderjarige getuige zijn van huiselijk geweld tussen ouders en/of andere huisgenoten.

Onder ouder/verzorger wordt verstaan diegene die als ouder en/ of wettelijk vertegenwoordiger belast is met de zorg voor de leerling.

Anoniem melden: Bij Veilig thuis bestaat de mogelijkheid om meldingen te doen waarbij ouders niet op de hoogte zijn wie er gemeld heeft. Dat is een anonieme melding. De naam van de melder is wel bekend bij Veilig Thuis, maar wordt dus niet bekendgemaakt richting ouders/kinderen. Het heeft niet de voorkeur om anoniem omdat Veilig Thuis de signalen dan vaak niet kan bespreken (kan herleiden naar de melder) en de aandacht van ouders vaak uitgaat naar wie gemeld heeft ipv naar de zorgen/ de inhoud.

Privacy

De nieuwe privacywetgeving (AVG) is een algemeen kader dat niet inspeelt op specifieke situaties, zoals een vermoeden van kindermishandeling. Daarom geldt dat De wet Meldcode voor de AVG gaat. Het recht om dossier aan te maken en te melden bij Veilig Thuis is dus onverminderd van toepassing.

Geweld of intimidatie gepleegd door een medewerker ten opzichte van een leerling, valt buiten het bereik van de meldcode. In dat geval zijn andere wetgeving en andere stappen aan de orde, zoals het informeren van de leidinggevende en/of de directie en het inschakelen van de betreffende inspectie.

Het onderwijs kent een **meldplicht** in geval van een vermoeden van een zedenmisdrijf gericht tegen een minderjarige leerling dat is gepleegd door een medewerker van de school. Signalen over mogelijk geweld gepleegd tussen leerlingen valt niet onder het stappenplan van de meldcode. Deze signalen behoren te worden gemeld bij de leidinggevende of de directie.

In het protocol **meldcode** staan de volgende stappen:

1. In kaart brengen/melden van signalen
2. Collegiale consultatie
3. Gesprek met de cliënt
4. Weging van risico's
5. Besluit tot hulpverlening en/of melding
6. Nazorg

Volgorde van de stappen

Bij het lezen moet men zich realiseren dat men van de opeenvolging van beschreven stappen kan afwijken, op grond van specifieke factoren.

De stappen die hieronder worden beschreven zijn in een bepaalde volgorde gerangschikt, maar deze volgorde is niet dwingend. Waar het om gaat, is dat het Commissie voor de Begeleiding op enig moment in het proces de stappen heeft doorlopen, voordat hij besluit om een melding te doen. Zo zal het soms voor de hand liggend om meteen met de leerling en/of ouder(s)/verzorger(s) in gesprek te gaan over bepaalde signalen. In andere gevallen zal het Commissie voor de Begeleiding eerst overleg willen plegen Veilig Thuis voordat hij het gesprek met de leerling en/of ouder(s)/ verzorger(s) aangaat. Ook zullen stappen soms twee of drie keer worden gezet.

Belangrijk is dat bij elke stap geregistreerd en gemotiveerd wordt welke overwegingen hebben meegespeeld bij het volgen van het protocol. Alle stappen/overwegingen binnen het protocol worden digitaal vastgelegd door een lid van de Commissie voor de Begeleiding in het Formulier Meldcode.

Bij elke stap of overweging kan Veilig Thuis (anoniem) benaderd worden ter consultatie. Samen met de Veilig thuis kun je de vervolgstappen bespreken.

Stap 1: in kaart brengen/ melden van signalen.

Onder signalen wordt verstaan; signalen van ontwikkelingsbedreiging bij de leerling vanwege een onveilige situatie waarin hij/zij verkeert. Als een medewerker signalen opvangt van huiselijk geweld of kindermishandeling, wordt dit gemeld bij de Commissie voor de Begeleiding. De medewerker legt de signalen samen met de CievB vast in het [Formulier Meldcode](#).

In het [Formulier Meldcode](#) worden de signalen vastgelegd evenals de gegevens die de signalen weerspreken. Zo wordt onder andere van de medewerkers gevraagd om feiten en signalen uit elkaar te houden, om de status te vermelden van hypothesen en veronderstellingen en om de bron te vermelden als er informatie wordt vastgelegd die afkomstig is van een ander.

Beschrijf signalen zo feitelijk mogelijk:

- Worden ook hypothesen en veronderstellingen vastgelegd, vermeld dan uitdrukkelijk dat het gaat om een hypothese of veronderstelling.
- Maak een vervolgaantekening als een hypothese of veronderstelling later wordt bevestigd of ontkracht.
- Vermeld de bron als er informatie van derden wordt vastgelegd.

Stap 2: collegiale consultatie

De Commissie voor de Begeleiding gaat de signalen onderzoeken en kan besluiten om betrokken hulpverlening te consulteren en/of advies in te winnen bij Veilig Thuis. Dit kan op basis van anonieme gegevens.

Bij specifieke vormen van geweld, acute en/of structurele onveiligheid wordt altijd melding gedaan bij Veilig Thuis (zie bijlage 1: begrippen en definities ten behoeve van het afwegingskader).

Wanneer er sprake is van **specifieke vormen van geweld** is het belangrijk direct Veilig Thuis te consulteren. [Veilig Thuis](#); Telefoonnummer 0800-2000

Wanneer er sprake is van **letstelschade** is het belangrijk hiervoor een deskundige op het gebied van lesteluiding in te schakelen. Dit kan via [Veilig Thuis](#).

Is er sprake van **eengerelateerd geweld** dan direct contact opnemen met Veilig Thuis, ook bestaat er ook de mogelijkheid om contact op te nemen met het [Expertise Centrum Samenleving](#); telefoonnummer 06-2939647.

Wanneer er sprake is van **seksueel geweld** dat kan er ook contact opgenomen worden met [Centrum Seksueel Geweld](#); telefoonnummer 024-3614187

Politie: als betrokkenen acuut wordt bedreigd, schakel dan de politie in en bel 112

NB; De Onderwijsspecialisten heeft een aantal medewerkers geschoold in het toepassen van de methodiek Vlaggensysteem. Het Vlaggensysteem helpt medewerkers bij het interpreteren van signalen van seksueel misbruik. Het ondersteunt om seksueel gedrag meer neutraal te beoordelen en er gepast op te reageren. Op elke school binnen DOS heeft de interne vertrouwenspersoon en/of gedragsdeskundige de training Methodiek Vlaggensysteem gevolgd, zij kunnen geconsulteerd worden.

Stap 3: gesprek met de leerling en/of ouders/ verzorger(s)

Ouders/verzorgers en/of leerling worden door een lid van Commissie voor de Begeleiding uitgenodigd voor een gesprek. Afhankelijk van de inhoud van het signaal wordt het tijdsbestek waarin het gesprek plaatsvindt bepaald, evenals de samenstelling van de aanwezigen.

Er wordt een gesprek gevoerd met de leerling en/of zijn ouder(s)/ verzorger(s) over de signalen die mogelijk een risico vormen voor de ontwikkeling of de veiligheid van de leerling. In het gesprek met de leerling en/of ouder(s)/ verzorger(s) gaat het erom dat:

- het doel van het gesprek wordt uitgelegd;
- de signalen, dit wil zeggen de feiten die de Commissie voor de Begeleiding heeft vastgesteld en de waarnemingen die het Commissie voor de Begeleiding heeft gedaan, worden besproken;
- de leerling en/of ouder(s)/verzorger(s) worden uitgenodigd om daarop te reageren;
- en pas na deze reactie zo nodig een interpretatie komt van wat er gezien en gehoord is en wat er in reactie daarop verteld is.

Gesprek met de leerling

Is de leerling nog geen 12 jaar oud, dan voert de medewerker het gesprek met de ouder(s)/ verzorger(s) van de leerling. Het is niet verplicht om met een zo jonge leerling zelf in gesprek te gaan. De Commissie voor de Begeleiding beoordeelt of dit, gelet op de aard van de signalen, de relatie met de leerling en de leeftijd van de leerling, mogelijk en gewenst is en

wie dit gesprek gaat voeren. Is de leerling al wel 12 maar nog geen 16 jaar dan wordt het gesprek gevoerd met de leerling en /of met de ouder(s)/ verzorger(s). Mocht een leerling 16+ zijn en nog wel inwonend bij ouders/verzorgers, dan blijft het gewenst om hen te informeren over de signalen.

NB Het kan zijn dat bij wijze van uitzondering besloten wordt om een gesprek met de leerling te hebben zonder dat ouder(s)/ verzorger(s) hierover van tevoren worden geïnformeerd. De redenen voor dit besluit dienen zorgvuldig vastgelegd te worden.

Geen gesprek met de leerling en/of ouder(s)/ verzorger(s):

Het gaat om uitzonderlijke situaties waarin er concrete aanwijzingen zijn dat door het voeren van het gesprek de veiligheid van een van de betrokkenen in het geding zou kunnen komen. Ook kan worden afgezien van een gesprek als u redenen heeft om aan te nemen de leerling dan uit het oog te verliezen omdat de ouder(s)/ verzorger(s) de leerling van school zullen halen. De redenen voor dit besluit dienen zorgvuldig vastgelegd te worden.

Stap 4: Weging van risico's

De Commissie voor de Begeleiding weegt op basis van de signalen, van het ingewonnen advies en van het gesprek met de leerling en/ of zijn ouder(s)/ verzorger(s) het risico op huiselijk geweld en/ of kindermishandeling. Eveneens wordt de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling gewogen. Dit gebeurt aan de hand van het afwegingskader, door het beantwoorden van de 5 afwegingsvragen;

** Bij elke stap of overweging kan Veilig Thuis (anoniem) benaderd worden ter consultatie. Samen met de Veilig thuis kun je de vervolgstappen bespreken.*

1. Vermoeden wegen

De CievB heeft de stappen 1 t/m 3 van de Meldcode doorlopen en

A: op basis van deze doorlopen stappen is er geen actie nodig: dossier vastleggen en sluiten. Benoem dat wanneer er opnieuw signalen zijn dit wederom gemeld moet worden bij de CievB.

B: De CievB heeft een sterk vermoeden van huiselijk geweld en/of kindermishandeling. Ga verder naar afweging 2.

2. Veiligheid

Op basis van de stappen 1 t/m 4 van de Meldcode schat de CievB in dat er sprake is van acute en/of structurele onveiligheid (zie [bijlage begrippen en definities ten behoeve van het afwegingskader](#)):

A: NEE -> ga verder naar afweging 3

B: JA of twijfel -> direct (telefonisch) (anoniem) melding doen bij Veilig Thuis. De afwegingen hierna worden met Veilig Thuis doorlopen.

3. Hulp

Is de CievB of een ketenpartner (wijkteam en/ of betrokken hulpverlening) in staat om effectieve hulp te bieden of te organiseren en kan de dreiging voor mogelijk huiselijk geweld of kindermishandeling afgewend worden?

A: NEE -> melden bij Veilig Thuis, die binnen 5 werkdagen een besluit neemt en terugkoppelt naar de melder

B: JA -> ga verder met afweging 4

4. Hulp

Aanvaarden de betrokkenen de hulp zoals in afweging 3 is georganiseerd en zijn zij bereid zich actief in te zetten?

A: NEE -> melden bij Veilig Thuis

B: JA -> hulp in gang zetten;

- termijn afspreken waarop effect meetbaar of merkbaar moet zijn.
- Spreek af wie welke rol heeft en benoem casemanager.
- Spreek af welke taken alle betrokkenen en specifiek de casemanager heeft, zodat de verwachtingen voor iedereen helder zijn.
- Leg vast (zo concreet mogelijk maken), voer uit en ga verder met afweging 5.

5. Resultaat

Leidt de hulp binnen de afgesproken termijn tot de afgesproken resultaten ten aanzien van de veiligheid, het welzijn en/of het herstel van de direct betrokkenen?

A: NEE -> melden bij Veilig Thuis

B: JA -> hulp afsluiten met vastgelegde afspraken over het monitoren van de veiligheid van alle betrokkenen (stap 6 van de meldcode).

Stap 5: Besluit tot hulpverlening en/of melding

Er worden 2 beslissingen genomen:

- 1 Is melding bij Veilig Thuis noodzakelijk
- 2 Is hulpverlening (ook) mogelijk

Het is van belang dat beide beslissingen en in de genoemde volgorde worden genomen.

Als melden volgens het afwegingskader noodzakelijk is, moet de tweede beslissingsvraag over eventuele hulp in overleg met betrokkenen en Veilig Thuis beantwoord worden.

De Commissie voor de Begeleiding informeert de leerling en/of ouder(s)/verzorger(s) over de vervolgstappen en de inhoud van de melding. Uitgangspunt hierbij is dat dit zowel mondeling als schriftelijk gebeurt.

NB Er kan worden afgeweken van het informeren van leerling, ouders/verzorgers wanneer er concrete aanwijzingen zijn dat door het voeren van het gesprek de veiligheid van de leerling of van de medewerker in het geding zou kunnen komen. Wanneer er wordt afgeweken van het informeren van de ouder(s)/verzorger(s) in verband met veiligheidsrisico's voor de leerling of medewerker(s), dan dient zorgvuldig vastgelegd te worden wat de overwegingen zijn om hiervan af te wijken.

Stap 6: Nazorg

De Commissie voor de Begeleiding volgt de effecten van deze hulp en stelt de aanpak zo nodig bij.

De medewerkers volgen de ontwikkeling van de leerling. Indien er signalen zijn dat het huiselijk geweld of de kindermishandeling niet stopt, of opnieuw begint, melden zij dit wederom bij de Commissie voor de Begeleiding. De Commissie van Begeleiding bespreekt de vervolgstappen (aan de hand van de meldcode).

Bijlage 1: begrippen en definities ten behoeve van het afwegingskader**Algemene meldnormen (leidende principes t.b.v. afwegingskaders)**

Het doen van een melding bij Veilig Thuis van mogelijk huiselijk geweld of mogelijke kindermishandeling is een professionele norm en als zodanig noodzakelijk:

- Meldnorm A** In ALLE gevallen van acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid.
- Meldnorm B** In alle ANDERE gevallen waarin de CievB meent dat hij, gelet op zijn competenties, zijn verantwoordelijkheden en zijn professionele grenzen, in onvoldoende mate effectieve hulp kan bieden of kan organiseren bij (risico's op) huiselijk geweld en/of kindermishandeling.
- Meldnorm C** Als de CievB die hulp biedt of organiseert om betrokkenen te beschermen tegen het risico op huiselijk geweld en/of kindermishandeling constateert dat de onveiligheid niet stopt of zich herhaalt.

Acute onveiligheid, structurele onveiligheid en disclosureAcute onveiligheid

- Definitie* Een persoon is in direct fysiek gevaar, diens veiligheid is de komende dagen niet gegarandeerd en hij of zij heeft direct bescherming nodig.
- Toelichting* Bij het afwegen van signalen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling schat een beroepskracht allereerst en voortdurend in of een betrokkene acuut (levens)gevaar loopt.
Dit betreft de aanwezigheid van fysiek of seksueel geweld (met of zonder letsel) of, in geval van zorgafhankelijke kinderen of (oudere) volwassenen, de afwezigheid van de meest basale verzorging (waaronder eten, drinken, kleding en onderdak) maar bijvoorbeeld ook om het onnodig toedienen van medicijnen of het verrichten van onnodige zorg.
- Voorbeelden*
- Door geweld toegebrachte verwonding die medische behandeling behoeft
 - (Ernstig) letsel met een vermoeden dat dit is toegebracht, of een poging daartoe
 - Poging tot verwuring
 - Wapengebruik
 - Geweld tijdens de zwangerschap
 - (Vermoeden van) seksueel misbruik of seksueel geweld of seksuele exploitatie van kinderen jonger dan 18 jaar
 - Acute bedreiging om zichzelf of een naaste (waaronder (ex)-partner, kinderen of familielid) te doden, ernstig letsel toe te brengen of hun vrijheid te benemen (familiedrama, eerwraak, vrouwelijke genitale verminking)
 - Onthouden van zorg die acuut de gezondheid bedreigt van -9 maanden tot + 100 jaar, waaronder het onthouden van voedsel
 - Als een ouder/verzorger (medische) klachten/aandoeningen bij een kind verzint/aandikt, (medische) onderzoeksgegevens betreffende bij het kind bestaande klachten en afwijkingen vervalst of in het kader van een onderzoek selectief verstrek of (medische) klachten en afwijkingen bij het kind daadwerkelijk veroorzaakt
 - Vrijheidbeperkende maatregel voor pleger loopt af zonder dat er afdoende veiligheidsmaatregelen genomen zijn
 - Acut onveilige situatie bestaat of zorg dreigt weg te vallen vanwege suïdepoging, automutilatie, acut psychiatrisch beeld, intoxicatie door alcohol of drugs
 - Noodgedwongen vlucht van huis door (dreiging van) huiselijk geweld en/of

kindermishandeling

- een minderjarig kind dat alleen gelaten wordt in huis zonder toezicht en verzorging van een volwassene
- Minderjarigen die opgesloten worden in huis en onthouden worden van eten en drinken
- Minderjarigen die met een alleenstaande ouder leven, waarbij deze ouder een acute psychose krijgt
- etc.

Structurele onveiligheid

Definitie Er is sprake van herhaling of voortduren van onveilige situaties of van geweld.

Toelichting Een voorgeschiedenis van huiselijk geweld of kindermishandeling is de belangrijkste voorspeller voor voortduren van onveiligheid (plegerschap en slachtofferschap) in de toekomst.

- Voorbeelden*
- Minderjarigen die opgroeien bij ouders met zodanig ernstige (psychosociale, relationele) problematiek ten gevolge van verstandelijke beperking, middelenverslaving, psychische problematiek dat de fysieke en emotionele veiligheid van het kind bij herhaling en/of voortdurend wordt bedreigd en de ontwikkelmogelijkheden van deze minderjarigen structureel ingeperkt worden
 - Vergelijkbare situaties met kwetsbare ouderen en een mantelzorg
 - Ernstige verwaarlozing die voor jonge opgroeiende kinderen blijvende schade kan veroorzaken
 - Escalerende vormen van stalking in partnerrelaties
 - Minderjarige die geregeld getuige is van huiselijk geweld tussen ouders
 - Minderjarigen die een hoog schoolverzuim hebben
 - Minderjarigen die geregeld fysiek mishandeld worden
 - etc.

Disclosure

Definitie Slachtoffers die uit zichzelf een beroepskracht om hulp vragen of zich uiten bij (mogelijk) huiselijk geweld en/of kindermishandeling.

Toelichting Als een slachtoffer, kind of volwassene, uit zichzelf een beroepskracht om hulp vraagt bij huiselijk geweld en/of kindermishandeling of zich hierover uit zonder hulp te vragen, betekent dit veelal dat het (minderjarige) slachtoffer een acute crisis ervaart en vreest voor de veiligheid en/of het welzijn van zichzelf of gezinsleden.

Het met onvoldoende voorbereiding met de ouders/verzorgers bespreken van de (door het slachtoffer) geuite zorgen kan leiden tot (verergering van) situaties van acute of structurele onveiligheid. Dit geldt uitdrukkelijk ook voor specifieke vormen van huiselijk geweld zoals (ex)partnerstalking, huwelijksdwang, mensenhandel, eengerelateerd geweld en oudermishandeling. Een professionele norm tot melden betekent in dit geval zorgvuldige afstemming over de vervolgacties tussen de beroepskracht, Veilig Thuis en het slachtoffer.

Bij de keuze voor wel/niet melden staat de veiligheid van het slachtoffer altijd voorop.

Hypothesen: Stelling die nog niet bewezen is, een mogelijke verklaring voor een bepaald signaal/ gedrag. Een hypothese formuleer je om verwachtingen te toetsen (voorlopige antwoorden).

Veronderstellingen: aanname, een conclusie die je voor jezelf hebt gemaakt. Iets waarvan je aanneemt dat het zo is. Het blijft echter een aanname tot het feit bewezen is (vermoedens en eigen gedachten).

Bijlage 2 Achtergrondinformatie

Signalen

[Signalen van kindermishandeling: 4 - 12 jaar](#)

[Signalen van kindermishandeling: 12 - 18 jaar](#)

Websites

www.vooreenveiligthuis.nl

www.onderwijsenkindermishandeling.nl

www.kindermishandeling.nl (voor kinderen)